

Gelimiye

Camii ve Zülliyesi

Selimiye,

Tarihin sanatla süslendiği, sanatın tarihle güçlendiği eşsiz mekân...

Selimiye,

Sultan II. Selim'in hayali, Mimar Sinan'ın gözbebeği olan muhteşem mimari...

Selimiye,

İbadetle bütünleşen hayat, hayata yön veren hakikat, hakikatle gelen huzur, huzurla beslenen onur...

Selimiye,

Kulluğa ve birliğe davet eden camisi, ilme ve irfana hizmet eden medreseleri,
helal kazanca açılan arastası, bilgiye ve hikmete doyuran kütüphanesi ile klasik bir Osmanlı külliyesi...

Ve Selimiye,

Dünden yarına kültürümüz, kimliğimiz, imanımız, ecdadımız, birliğimiz, dirliğimiz...

Selimiye Camii ve Külliyesi, Kanuni Sultan Süleyman'ın oğlu ve 11. Osmanlı padişahı olan II. Selim'in adıyla hayat bulmuştur. Sadece Edirne'nin değil, tüm Trakya'nın tarihî ve dinî dokusunu değiştiren bu muhteşem proje, II. Selim tarafından Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Sultan Selim'in manevi bir işaretle yapımına karar verdiği ama açılışını göremediği rüyası, 1568 yılında inşa edilmeye başlanmış, 1574 yılında tamamlanmıştır.

Mimar Sinan, seksen yaşını aştığı bir dönemde inşa ettiği Selimiye'yi iki kelime ile özetler: "Ustalık Eserim". Osmanlı'nın en büyük mimarı, ustalığının şahidi olarak sunduğu bu eserle dünya mimarlık tarihine altın bir imza atmıştır. Şehre hâkim bir tepeden Edirne'ye bakan Selimiye, bir hazine edasıyla Osmanlı mimarisinin ulaştığı en yüksek düzeyi temsil etmektedir. Her taşında haşmet, her nakışında zarafet taşıyan bu hazine, UNESCO tarafından 29 Haziran 2011 tarihinde Dünya Mirası Listesine alınmıştır.

Selimiye Külliyesi, büyük dikdörtgen bir dış avlu içinde cami, güneydoğu ve güneybatıda birer medrese, kütüphane, arasta (çarşı), sıbyan mektebi ve muvakkithaneden meydana gelmektedir. Külliye'nin oturduğu bölge, bir ova şehri olan Edirne ve yöresinin en yüksek noktasıdır. Dolayısıyla yaklaşık 70 metre yüksekliğinde bir abide olan cami, çok uzak mesafelerden görülebilmektedir. Nitekim Batı Trakya Türklerinin hafızalarında, Selimiye'nin minarelerini sınırlarımızın ötesinden izleyerek yaşadıkları nice huzur ve coşku dolu hatıra vardır.

SELİMİYE CAMII VE KÜLLİYESİ

Cami

Yeryüzünün ilk mescidi olan Kâbe'nin Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail tarafından inşa edilmesinden bu yana, tarihin cami ile tanışıklığı devam etmiştir. Peygamberler zincirinin son halkası Hz. Muhammed (sas) de Medine'ye hicretinden hemen sonra şehre bir mescit yapılmasını sağlamıştır. "Mescid-i Nebvi" adıyla anılan bu caminin inşa amacı sadece toplu ibadet için mekân oluşturmak değil, aynı zamanda hayatın akışını cami eksenli olarak yürütmektir.

Peygamber zamanında mescit, şehrin kalbidir. Medine Mescidi, eğitim ve öğretimin, idare ve istişarenin merkezidir. Âdeta Müslüman toplumun bütün kodlarını içinde barındıran bir çekirdek gibidir. Allah Resûlü (sas) orada cemaate imamlık yapar, tebliğ ve irşatta bulunur, kendisine danışmaya gelenleri dinler, davalara dair kararlar verir, resmî heyetleri kabul eder, çocuklara isim koyup dua eder, folklorik gösterileri izler, şehrin sorunları hakkında konuşmalar yapar, düğünleri kutlar, cenazeleri kaldırır.

Dolayısıyla Müslümanlar için cami, ibadethanenin çok ötesinde anlamlara sahiptir. Asırlar ilerledikçe caminin bu fonksiyonel yapısını korumak adına külliye düzenleri oluşturulmuş, İslam şehirleri camilerin etrafında şekillenmiş ve cami hiçbir zaman hayatın kıyısına atılmamıştır. İşte Selimiye Camii de aynı şekilde sosyal hayatın ibadetle, ibadetin ticaretle, ticaretin ilimle yan yana aktığı en canlı ortamlardan birisi olarak tasarlanmıştır.

Selimiye'nin ihtişam kadar tevazu da barındıran yapısı, sarımtırak renkli düzgün kesme taşlardan oluşmaktadır. Pencere ve kemerlerde iki renkli taş malzeme kullanılarak kiremit kırmızısının göz alıcılığından faydalanılmıştır. Caminin ibadete ayrılan harim bölümü 60 x 44 metrelik dikdörtgen bir alana oturmakta olup, kuzey yönündeki iç avlu ile aynı ölçülere sahiptir. Sekiz destekli merkezî kubbeli cami gövdesinde, mihrap bölümü güneye doğru çıkıntılı bir biçimde oluşturulmuştur.

Yan cepheler ikişer payanda ile üçe bölünmüş olup her bölüm kemerlerle ve kat kat pencerelerle donatılmıştır. Pencerelerin geometrik desenli şebekeleri ve ajurları son derece sade ve zariftir. Alt kat pencerelerin kanatlarında sedef kakmacılığının ve künde kari sanatının nadide örneklerini görmek mümkündür. Çivi kullanmadan ahşap çitaları birbirine kenetleyerek desenler ören bu sanat, caminin kapılarına da yansımıştır.

SELİMİYE CAMII VE RÖLLİYESİ

Kubbe

Selimiye Camii'nin şüphesiz en büyük özelliklerinden birisi, ayırım gözetmeksizin camiye giren bütün insanları kucaklayarak birliğe ve kardeşliğe davet eden kubbesidir. Daha önce hiçbir camide hatta Ayasofya gibi Bizans dönemi eserlerinde denenmemiş bir teknikle yükselen yayvan kubbe, tek kelimeyle muhteşemdir. Ayasofya'nın bir defa çöken, tekrar yapılıncı da ayakta kalması için desteklerle güçlendirilen kubbesi, Mimar Sinan tarafından Selimiye ile aşılmıştır.

Daha önceki kubbeli yapılarda, ana kubbe, kademeli yarım kubbeler üzerine oturacak şekilde inşa edilirken, Mimar Sinan, Selimiye'nin muazzam kubbesini tek bir merkezî kubbe olarak örmüştür. Sekiz fil ayağı üzerine yerleşen bu dev kubbe, 31,30 metre çapında ve 42,25 metre yüksekliğindedir. Yarım kubbelerin kullanılmaması, bir yandan mimari bir dehaya işaret ederken, diğer yandan caminin bölünmeyen, geniş ve ferah bir iç mekâna sahip olmasını sağlamaktadır. Selimiye'nin yüzyıllara meydan okuyan kubbesi, aynı zamanda caminin dış görünüşünün ana hatlarını da belirleyen güçlü bir etkiye sahiptir.

Kubbe altındaki beşerli pencereler İslam'ın beş şartına işaret eder. Kubbe ise vahdeti temsil etmektedir. Kırmızı halılar üzerinde başını kubbeye doğru kaldıran ve sanki gökyüzünü temaşa eden misafirler, göbekte bulut mavisini ağırlıklı tezyinat içinde İhlas suresini okuyabilir. Allah'ın varlığından, birliğinden ve eşsizliğinden bahseden bu surenin haşmeti, okuyucuya tevhidi ve tazimi bir defa daha hatırlatır.

Mihrap ve Minber

Mihrap, caminin kible duvarında yer alan ve imamın namaz kıldırarak üzere öne geçtiği bölümdür. Tek bir Rabbe iman eden, aynı kibleye yönelen ve aynı safta omuz omuza namaza duran müminler için mihrap, iyilikte buluşmayı ve ortak hedeflere yürümeyi ifade eder.

Selimiye'nin mermer mihrabı zengin bir taş işçiliğine sahiptir. Mihrabın iki yanındaki duvarlar, hüsn-i hat kuşakları ve çiçek motifleriyle bezenmiş çinilerle kaplıdır.

Minber ise, Cuma ve bayram namazlarında hatibin hutbe vermesi için hazırlanmış, basamaklarla yükselen bölümdür. İlimin asaletini, iyilik ve ihsana davetin yüceliğini simgeleyen minber, Selimiye'de mermerin dantel gibi işlenmesiyle hayat bulmuştur. Kûlahı turkuaz kalem işleriyle süslenmiş, merdivenlerinin sona erdiği noktada yer alan minber köşkü ise bahar dallarının ve çiçek motiflerinin yer aldığı bir çini tablo ile taçlandırılmıştır.

Aslında Osmanlının ihtişam döneminde böyle bir cami inşa edilirken, II. Selim, mihrabın altın ile işlenmesini istemiştir. Ama Mimar Sinan için sadelik öncelik taşınmış ve minberin altından daha değerli bir taş oymacılığıyla yapılmasına karar verilmiştir. Bu sayede Edirne defalarca işgal edildiği halde Selimiye'nin minberi yerinden oynatılamamış, sökülüp taşınamamıştır. Minberin yeşil perdesi, gümüş tellerle işli olup üzerinde kelime-i tevhid ve bir kandil motifi bulunur.

Mahfiller

Selimiye Camiinin ortasında yer alan müezzin mahfili, on iki mermer sütuna oturan ve merdivenle çıkılan ahşap bir yapıdır. Müezzin mahfilinin caminin ortasına yapılması şaşırtıcıdır. Çünkü tek kubbeli ve tek alanlı cami yapısını bölüyor gibi görünen bu mahfil, Sinan'ın hiçbir camisinde görülmemiş şekilde merkezde yer alır.

Mahfilin mermer sütunlarından birisinde yer alan ters lale motifi hakkında dilden dile dolaşan tatlı hikayeler vardır. İşin aslı, bu boynu bükük lale, Mimar Sinan'ın Edirne'de vefat eden torununu anmak üzere ustalardan biri tarafından işlenmiştir.

Yaklaşık kırk beş kişinin aynı anda namaz kılabildiği müezzin mahfilinin altında fıskiyeli bir havuz mevcuttur. Bu şirin mermer havuz, caminin küçültülmüş bir planı gibidir. Mahfilin altında durup başınızı kaldırdığınızda sonsuzluğu simgeleyen çarkı felek modelli ahşap bir tavan size selam verir. Mahfilin etekleri ise yeşil ve kırmızı renklerin hâkim olduğu son derece zarif kalem işleriyle süslenmiştir.

Camide yer alan bir diğer mahfil ise padişahın namaz kılması için ayrılan hünkâr mahfilidir. Doğu köşesine kurulmuş olan hünkâr mahfilinin duvarları da tıpkı mihrap kenarlarında olduğu gibi sır altı tekniğiyle üretilmiş çinilerle kaplıdır. İznik çinilerinin çiçek bahçesini andıran desenleri huzur vericidir.

Minareler

Şahadet parmağı misali göğe yükselen minareler, bir şehrin silüetine yansıyan en derin İslam motifidir. Minare, beş vakit yükselen ezan sesiyle olduğu kadar görüntüsüyle de imana, kulluğa, namaza ve namazla arınmaya davet eder. Selimiye'nin 70,89 metre yüksekliğindeki dört minaresi, caminin hemen köşelerinden yükselerek bütüne dâhil olmuştur. Minarelerin kubbeyi bu denli yakından kuşatması, caminin göğe doğru uzanan ulvi bir algı oluşturmaya sebep olmaktadır.

Minarelerin yükseldikçe incelen yivli gövdeleri üçer şerefe taşımaktadır. Avluya bakan iki minarenin içlerinde birbirinden bağımsız olarak şerefelere çıkan üç ayrı merdiven bulunur. Edirne ve Selimiye denince adeta bir efsane gibi anlatılan bu iki minarede, üç ayrı insan aynı anda birbirlerini hiç görmeden farklı şerefelere tırmanabilmektedir. Minare içindeki her bir merdiven, duvar çeperine saplanan basamak taşlarıyla koruyucu ve güçlendirici etkiye sahiptir.

Küllüye

Selimiye Külliyesi, iç içe geçmiş iki dikdörtgen avluya yerleşmiştir. Dış avluda sekiz kapı bulunmakta, dış avludan iç avluya geçiş ise üç ayrı kapıdan sağlanmaktadır. On sekiz kubbeli revaklı iç avlu, ortasındaki fiskiyeli mermer şadırvanla serinler. Her eserinde başka bir şadırvan modeli kullanan, kendini tekrarlamayan Mimar Sinan, dantel gibi ördüğü bu şadırvanla avluya huzur hediye eder. İç avludan camiye giriş ise yine üç farklı kapıdan gerçekleşir.

Selimiye Camii'nin güney köşesinde, dört yüz yılı aşkın bir süredir hizmet veren "Kütüphane" yer alır. Vakfiyesinden anlaşıldığına göre, külliye'nin tamamlanmasından birkaç yıl önce hazırlıklarına başlanan bu kütüphane için Hazine-i Âmir'e'den özel olarak kitap temin edilmiştir. Külliye'de bulunan iki medrese'yi besleyecek şekilde tasarlanan Selimiye Kütüphanesi, bugün de 3000'e yakın elyazması ve 8000 civarında matbu eseriyle okuyucularını karşılamaktadır.

SELİMİYE CAMII VE RÜLLİYESİ

Külliye

Selimiye'nin dış avlusunun güneydoğu köşesinde “Dârulhadîs Medresesi” yer alır. Osmanlı döneminde Hadis ve Sünnet ilimlerinin okutulduğu medrese, günümüzde Türk-İslam Eserleri Müzesi olarak hizmet vermektedir. Kareye yakın dikdörtgen planlı olup, bir derslane mekânı ve öğrenci odalarından oluşur. Hemen yanında III. Ahmed'in oğlu Şehzade Selim adına yapılmış açık bir türbe bulunur.

Dış avluda yer alan bir diğer eğitim yuvası ise “Dârulkurrâ Medresesi” olup, güneybatı yönünde konumlanmıştır. Tarihte Kur'an İlimlerinin okutulması için inşa edilen medrese, plan bakımından Dârulhadîsin simetriği olup, günümüzde Vakıflar Müzesi olarak kullanılmaktadır.

Külliyenin dış avlusunda batı duvarı boyunca “arasta” yani camiye gelir sağlamak amacıyla yaptırılan çarşı yer alır. Üstü kemerli tonozlarla örtülü bir sokağın iki tarafında sıralanan 124 adet dükkânın bir kısmı III. Murad zamanında inşa edilmiştir. Evliya Çelebi'nin anlattığına göre bir dönem kavaflar (ayakkabıcılar) çarşısı olarak kullanılan arasta, üç ayrı kapı ile dışarıya açılmaktadır. Arastanın en belirgin özelliği ise geometrik motifli pencerelerle süslenmiş oldukça gösterişli bir dua kubbesine sahip olmasıdır. Çarşı esnafı asırlarca her sabah bu kubbenin altında toplanıp bereket duası ile güne başlamıştır.

MİMAR KOCA SİNAN

Sözün Özü

Sinan gibi
bir dehanın
bugün bile
çözülemeyen
ileri düzeydeki
çizim ve
hesapları, aziz
millîtimizin
inanç ve
sevgisiyle
buluşunca
ortaya çıkan
şaheserin adı
Selimiye'dir.
Selimiye Camii
ve Külliyesi,
bütün
varlığıyla
yakından
tanınmayı,
korunmayı,
özen ve
gururla
yarınlara
taşınmayı hak
etmektedir.

Selimiye,
Tarihin sanatla süslendiği,
sanatın tarihle güçlendiği eşsiz mekân...

Selimiye,
Sultan II. Selim'in hayali,
Mimar Sinan'ın gözbebeği olan muhteşem mimari...

Selimiye,
İbadetle bütünleşen hayat,
hayata yön veren hakikat,
hakikatle gelen huzur, huzurla beslenen onur...

Selimiye,
Kulluğa ve birliğe davet eden camisi,
ilme ve irfana hizmet eden medreseleri,
helal kazanca açılan arastası,
bilgiye ve hikmete doyuran kütüphanesi ile
klasik bir Osmanlı külliyesi...

Ve Selimiye,
Dünden yarına kültürümüz, kimliğimiz,
imanımız, ecdadımız, birliğimiz, dirliğimiz...